

DE RELEVANTIE VAN AUTOBIOGRAFISCHE MUZIEKGESCHIEDSCHRIJVING

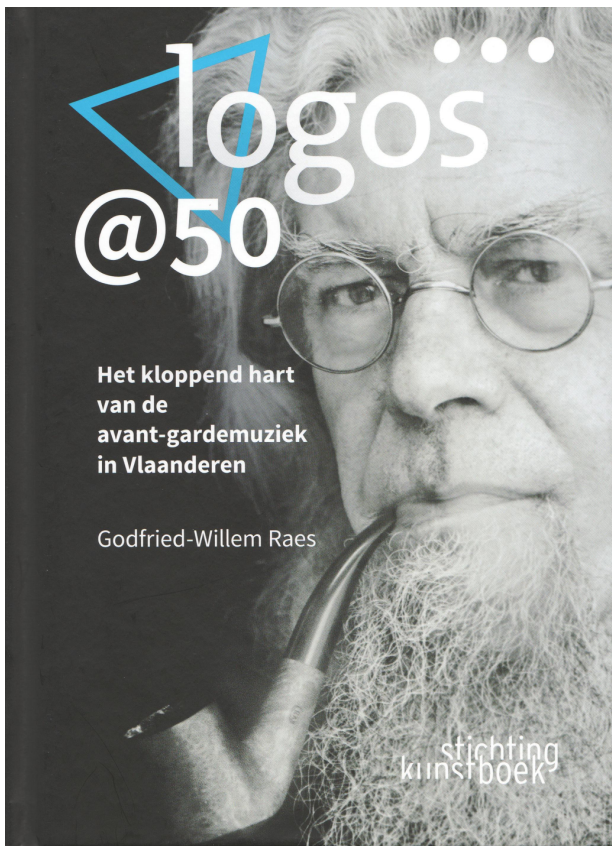
NIEUWE MUZIEK-PIONIER G.W. RAES BLIKT TERUG OP 50 JAAR LOGOS

Artikel van Paul Timmermans naar aanleiding van de nieuwe publicatie Godfried-Willem RAES, *Logos@50. Het kloppend hart van de avant-garde in Vlaanderen*. Brugge, Stichting Kunstboek, 2018, 224 pp. (REVIEW 2018)

Stichting LOGOS bestaat 50 jaar. In de wereld van hedendaagse muziek kunnen we deze halve eeuw respectvol een eeuwigheid noemen. STICHTING KUNSTBOEK, in Vlaanderen bekend voor hoogwaardige publicaties rond o.a. architectuur, design, vrije tijd en kunst, is de uitgever van het jubileumboek *Logos@50*. Een pluim voor de uitgeverij die het aangedurfd heeft om een boek over een alternatief - zeg maar controversieel - muziekkunstenaar en zijn organisatie uit te brengen.

Gentenaar Godfried-Willem RAES, innovator en muzikmaker (in de breedst mogelijke betekenis van muziek maken), heeft zijn Logos-verhaal als het ware in één ruk bijgeschreven. De inhoudstafel - achteraf eraan 'geplakt' - is een ongenummerde opeenvolging van titels want een opdeling in delen en hoofdstukken is er niet. Het gaat telkens om korte bijdragen, onderwerpen die ± chronologisch de revue passeren.

In essentie is "*Logos@50*" een *autobiografie van de centrale figuur G.W. Raes*. Niettegenstaande een schrijfstijl met soms fors uitgebouwde zinnen leest het Logos-verhaal als een trein, ongemeen boeiend en doorspekt met vaak 'wilde' (ongelooflijke) verhalen: zij laten toe dat zelfs lezers - niet specifiek bekend met Logos en G.W. Raes - op een aangename wijze een duidelijk beeld kunnen vormen van deze unieke muziekorganisatie. Logos positioneert zich marginaal maar doet er alles aan om met innovatieve onderzoeksprojecten en opmerkelijke concerten nationaal en internationaal door te breken.

Verwacht geen vermelding van externe bronnen: voetnoten zoals we deze gebruikelijk verwachten in een wetenschappelijke publicatie zijn er niet. Alles heeft RAES opgediept uit zijn immens geheugen (gedompeld in een persoonlijke beleving), gecontroleerd aan de hand van agendaboekjes, jaarwerkingen, notities en interviews. Pas in het nawoord treffen we een bondige opsomming aan van een twintigtal referentieboeken en tijdschriftartikels uit de voorbije vijftig jaar van Logosonderzoek en reflectie. Buiten de titels en het jaartal van deze publicaties missen we preciese oorsprong, uitgeverij en plaats van uitgave. In zijn nawoord verwijst Raes voor details van deze lijst basisbronnen naar de uitgebreide website Logosfoundation.be. Bij nazicht treffen we van deze referentieliteratuur niets aan in

deze website rond Stichting Logos. Een gemiste kans om jonge onderzoekers, journalisten en andere geïnteresseerden te loodsen naar belangwekkende artikels zoals *Het konsert als sociale gebeurtenis* - dit manifest van de Logosideologie stond in een vroeg nummer van het inmiddels verdwenen Logosblad, of *Kreatief musiceren in een anti-kreatieve maatschappij?*, een zeer degelijk en uitgebreid artikel (drie hoofdstukken) dat destijds gepubliceerd werd in het tijdschrift Volksopvoeding. Correctie: na speurwerk is *Kreatief musiceren in een anti-kreatieve maatschappij?* toch terug te vinden in de website van Stichting Logos onder de hoofding "kursus" (<http://www.logosfoundation.org/kursus/>). De licht aangepaste versie van het oorspronkelijk artikel is terug te vinden meer bepaald in boekdeel 8 "Alternatieve Pedagogie" van de cursus die G.W. Raes als hoofddocent compositie en akoestiek van het Gentse conservatorium gedoceerd heeft tot in zijn laatste academiejaar 2013-2014. Het is erg jammer dat de onmisbare knop "kursus" ontbreekt in de hoofdindex-pagina van logosfoundation.be.

Twintiger G.W. Raes zette zijn eerste stappen in de muzieksector van automatisering en robotica (nl. met een strijkkwartet van Beethoven gecodeerd op ponskaarten) en drukte in die tijd onverbloemd zijn afwijzing uit van het traditioneel regelsysteem (de klassieke harmonieleer en contrapunt). Voor de klassieke conservatoria-opleiding had hij geen goed woord over want voor hem conservatief en steriel. Raes nam de klassieke instrumenten en de traditionele uitvoering van partituren op de schop. Volgens hem konden klassieke instrumenten hoogstens als geluidsobjecten ingezet worden bij nieuwe muziekproducties. Life-elektronica en audio-editing werden de kernpunten van de Logos-studio. Raes zal zich decennialang profileren als progressief ontwerper van

klanksculpturen, alternatieve muziekinstrumenten en van regelsystemen voor nieuwe composities uitgevoerd door muziekrobots die draadloos met geluid interageren op minuscule veranderingen in ruimte en beweging. Sonomobielen die op prikkels dynamisch reageren worden voor Raes een obsessie.

De compromisloze, rebels-anarchistische attitude uit de beginperiode van G.W. Raes uitte zich zelfs in het hanteren van een progressieve spelling die nauw aansluit bij de uitspraak (bv. inisjasie konsert). Voor de productie van *Logos@50* heeft G.W. Raes zijn progressieve spelling wel moeten opbergen. Een levend bewijs dat Raes de laatste jaren zijn radicale attitude weet om te buigen naar een meer gematigde houding om geboden kansen te benutten.

In de loop van de jaren verlegde het Logosteam (in wezen G.W. Raes) de focus van politiek geëngageerde muziek naar nieuwe muziek-events op zich. Raes haat(te) elke commercialisering van muziek. Langetijd was in dat opzicht het Festival van Vlaanderen (de iconische kroonluster indachtig) kop van jut. Door zijn compromisloze reflecties en volgehouden acties in de media tegen meer bepaald het Festival van Vlaanderen en de traditionele conservatorium-praktijk verloor G.W. Raes veel krediet in de officiële pers en in ministeriële middens. Deze verstandhouding ligt tot op de dag van vandaag zachtjes uitgedrukt nog erg delicaat. Niettegenstaande een positief werkbezoek van Sven Gatz, Vlaams minister van cultuur - getuige daarvan de stralende foto op bladzijde 216 - is Logos sinds 2017 zijn *structurele* betoelaging kwijt. De ambtelijke adviescommissie die oordeelde over het Logosdossier bestaat uit drie leden waarbij de vakdeskundig adviseur een beslissende invloed heeft. Nog steeds wordt de muziekproductie van het "robottenorkest", het paradepaard van Logos, in de officiële cultuursector afgedaan als een marginaal, mechanisch fenomeen. De verfijning van de actuele subsidiëringcriteria komt postmodernistische concerten en organisaties goed uit waar hedendaagse muziekpartituren worden vertolkt met klassieke instrumenten. De talrijke concerten die Logos ondanks deze financiële mokerslag vandaag blijft geven in de tetraëderzaal zijn grotendeels gekoppeld aan de lancering van steeds nieuwe muziekrobots. Inmiddels heeft G.W. Raes en zijn Logos-team een zeventigtal verschillende muziekrobots tot leven gebracht met tot de verbeelding sprekende namen zoals Autosax, Piperola, Simba, Paff, Zi, Puff, Tinti, Humanola, Vibi, So, Ake, Xy!

Sinds de beginjaren zeventig mocht G.W. Raes voor de Filharmonische Vereniging van Brussel in het Paleis voor Schone Kunsten (nu BOZAR) de nieuwe muziek programmeren. Gaandeweg ondervond hij aan den lijve het marketingmechanisme rond topmusici in het nationaal en internationaal concertcircuit. Hij legde dat bloot. Voor de Belgische nieuwe-muziekgebruiker die in de jaren zeventig en tachtig "24h Communication" in Brussel meemaakte, betekende de maandelijkse concertprogrammatie van Raes een waar feest. Deze periode duurde vijftien jaar en was eigenlijk zeer vruchtbaar niet alleen voor G.W. Raes persoonlijk maar op de eerste plaats voor Brussel als internationale draaischijf van performances en topartiesten in de nieuwe muziek. In 1988 was de contrareformatie in de programmatie van de Filharmonische Vereniging in het PsK een feit geworden, schrijft

G.W. Raes. Met het afscheid van Raes als centrale productiemedewerker in het PSK te Brussel blijft aan Vlaamse kant het Gentse Logos achter als enig expliciet centrum voor nieuwe muziekproductie en -verspreiding. Dat brengt ons bij de ondertitel van het jubileumboek: *Kloppend hart van avant-gardemuziek in Vlaanderen*. Naast het productiecentrum profileerde Stichting Logos zich decennialang ook in de receptieve sector. Tientallen schoolconcerten, educatieve workshops en presentaties van het robottenorkest in de tetraëderzaal hebben Logos doen

uitgroeien tot een relevante speler inzake muzikeducatie voor de stad Gent, op andere plaatsen in België en in andere landen. De "Stapstrumenten" (zie foto) zijn een representatief voorbeeld van hoe de actieve muzikeducatie vorm heeft gekregen bij Logos. De focus op de initiatie van niet-muziekopgeleide kinderen en volwassenen ligt in de lijn van wat Logos beoogt: bijdragen tot sociale emancipatie. Op technologisch vlak heeft Raes de muzikalisering van zijn muzikrobots voor expressieve bewegingsherkenning zover op punt gezet dat internationale componisten bij Logos langskomen om er te resideren en te werken aan eigen muziekproducties met in de hoofdrol een of meerdere 'leden' van het robottenorkest. Deze zomer vond de European Intuitive Music Conference (EIMC) plaats in de Logosgebouwen te Gent. De rol en deskundigheid van G.W. Raes op het vlak van vrije improvisatietheorie en -praxis is niet ter sprake gekomen in de jubileumeditie rond Logos.

In *Logos@50* heeft G.W. Raes regelmatig beklemtoond dat Stichting Logos worstelt met geldgebrek om te overleven. Dat is zeker aan de orde na het mislopen van *structurele erkenning en subsidies* door de Vlaams overheid in 2017. Nog veel meer dan vroeger zijn G.W. Raes en zijn resterende Logosmedewerkers niet tegen te houden en werkt men in Logos dagelijks vol idealisme verder. Dankzij extra injecties van persoonlijke financiële middelen kan Logos het hoofd enigszins boven water houden.

Logos heeft het zichzelf nooit gemakkelijk gemaakt door resoluut buiten het commerciële circuit te opereren. Anderzijds heeft het gebrek aan verankerde subsidiëring te maken met het feit dat steeds minder gewone concerten voor een publiek in de tetraëderruimte plaatsvinden en dat openluchtinstallaties van Logos buitenshuis plaatsvinden, een breder publiek bereiken maar zonder dat deze muzikgangsters een ticket betalen. Voorts heeft de onzekere subsidiëringpolitiek van Logos te maken met het feit dat het slagen van onderzoeksresultaten onvoorspelbaar zijn en dat nieuwe muziekperformances moeilijk langer dan een of enkele maanden vooraf te programmeren vallen. Grote internationale projecten mikken op een planning van veel langer dan één jaar. G.W. Raes heeft de onderzoeksattitude om zeer kort op de bal te

spelen waardoor specifieke kortlopende projecten in het beste geval financiële ondersteuning krijgen (projectsubsidies).

Terwijl G.W. Raes over eigen doen en laten schrijft, valt op hoe hij bepaalde mislukkingen en inschattingfouten openlijk bekendt. Ook zijn er in de publicatie *Logos@50* genante situaties opgenomen waarin G.W. Raes persoonlijk verzeild is geraakt. Op de eerste plaats hebben deze zeer persoonlijke ontboezemingen te maken met het van zich afschrijven van akelige en onverteerde situaties (zoals de beschreven autostopbeleving in Duitsland). Horen zeer subjectieve belevingen als deze thuis in een jubileumboek 50 jaar *Logos*? Op het eerste gezicht niet maar *Logos@50* is een autobiografische geschiedschrijving waarin relevante persoonlijke belevingen niet mogen ontbreken.

In 1993 behaalde Raes een doctoraat in de muzikwetenschap (UGent) met een proefschrift over "Het onzichtbare instrument". Als laboratorium en werkplaats van zijn onderzoek diende de Logosite. De betekenis van zijn doctoraat overstijgt *Logos* wanneer het artistiek onderzoekscentrum Orpheusinstituut in 1996 het levenslicht ziet en een derde opleidingscyclus voor kunstenaars op poten zet. G.W. Raes wordt aangetrokken als mentor. In Vlaanderen wordt zijn doctoraat het prototype voor alle latere doctoraten in de kunsten.

Voor buitenstaanders is het moeilijk te begrijpen maar de tango past perfect in het *Logos*-verhaal. Samen met zijn partner Moniek Darge volgde G.W. Raes intensief tangolessen. Waarom? Met zijn lichaam wilde hij zijn eigen onderzoeksbevindingen rond draadloze detectie van beweging en expressie controleerbaar toetsen in interactie met de uitgedachte sonobielen.

Het is frappant hoe G.W. Raes en zijn huidige medewerkers na 50 jaar Stichting *Logos* in leven houden. Het is onvoorstelbaar hoeveel relevante artiesten uit alle hoeken van de wereld de weg naar *Logos* gevonden hebben en blijven vinden. Voor de internationale geschiedschrijving van *Logos* zou een namenregister dat in het boek afwezig is boekdelen spreken.

Voor het realiseren van zijn *Logos*dromen trotseerde G.W. Raes, al 50 jaar lang persoonlijk én artistiek bijgestaan door Monique Darge, woelige waters en veel tegenwind. Uit voorliggende publicatie blijkt hoe Raes scherpe kritiek en controverses met betrekking tot heilige huisjes in het Vlaams muzikleven niet uit de weg ging, maar ook is duidelijk geworden hoe hij op regelmatige tijdstippen van zijn loopbaan in de armen gesloten werd door belangrijke pioniers in België: Hervé Thijs, Karel Goeyvaerts, Johan Huys en anderen. Zij boden G.W. Raes op actieve wijze interessante groeikansen. In het woord vooraf wist academicus Herman Sabbe de relevantie van *Logos* op treffende wijze samen te vatten: *Logos* emancipeert met zijn muzikale activiteiten en acties de 'polis'.

Sterk aanbevolen literatuur.

Paul Timmermans © oktober 2018